

Kanta-Hämeen alueellinen ikäihmisten hyvinvointisuunnitelma 2025–2028

Aluehallitus 17.02.2025 § 63

Valmistelija

erityisasiantuntija Tuula Salminen, puh. 050 562 6202,
kumppanuuspäällikkö Päivi Niiranen, puh. 050 349 3149

Selostus

Hyvinvointialueen on lain ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista eli ns. vanhuspalvelulain (2012/980 § 5) mukaisesti laadittava suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi. Tämä suunnitelma toimenpiteistä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi on liitettävä osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa. Suunnittelussa on painotettava kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä sekä arvioitava ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilaa, ikääntyneelle väestölle tarjolla olevien palvelujen riittävyyttä ja laatua sekä ikääntyneen väestön palveluntarpeeseen vaikuttavia tekijöitä.

Kanta-Hämeen alueellisen ikäihmisten hyvinvointisuunnitelman valmistelua on tehty viime vuoden aikana alueen eri toimijoiden, vaikuttamistoimielinten edustajien ja päätöksentekijöiden yhteistyönä samanaikaisesti kuin alueellista hyvinvointisuunnitelmaa ja siihen liitettäviä muita suunnitelmia on valmisteltu. Kokonaisuudesta vielä puuttunut ns. ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmaluonnos on nyt työstetty valmiiksi alkuvuoden 2025 aikana.

Hyvinvointikertomus 2024 hyväksyttiin aluevaltuustossa 18.6.2024 § 58. Hyvinvointikertomuksessa esitettiin painopisteet (osallisuus, yhdenvertaisuus, turvallinen arki ja onnistumme toisiimme luottaen). Niihin perustuen aiemmin aluehallituksen käsiteltävänä olleessa, mutta ei vielä valtuuston hyväksymässä, alueellisessa hyvinvointisuunnitelmassa 2025–2028 on asetettu kaikki väestöryhmät huomioiden tavoitteet ko. nelivuotiskaudelle. Hyvinvointisuunnitelma on suunnitelmakokonaisuuden kattoasiakirja, jota siihen liitettävät ja täydentävät asiakirjat osaltaan avaavat muodostaen kokonaisuuden. Hyvinvointikertomuksessa esitetyt painopisteet ja hyvinvointisuunnitelmassa asetetut tavoitteet toimivat asiakirjakokonaisuuteen lakisääteisesti liitettävien erillissuunnitelmien pohjana. Muilta osin hyvinvointisuunnitelmaan liitettävät muut suunnitelmat on valmisteltu omina kokonaisuuksinaan.

Toimintaympäristön nopeiden muutosten vuoksi tavoitteiden saavuttamista tukevat toimenpiteet on kaikissa hyvinvointisuunnitelmakokonaisuuteen kuuluvissa suunnitelmissa valittu seuraaville kahdelle vuodelle. Näin myös aiemmin käsiteltävänä olleiden, mutta ei vielä aluevaltuuston hyväksymien alueellisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman sekä alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman osalta. Niin ikään nyt käsiteltävänä olevassa ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmassa toimenpiteet on valittu seuraaville kahdelle vuodelle. Toimenpiteitä täsmennetään jälkimmäiselle puoliskolle myöhemmin raportoinnin yhteydessä.

Sen lisäksi, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään, on hyvinvointialueen vanhuspalvelulain 6 §:n mukaan vuosittain arvioitava iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien sosiaalipalvelujen riittävyttä ja laatua alueellaan. Palvelujen laadun ja riittävyyden arvioimiseksi hyvinvointialueen on kerättävä säännöllisesti palautetta palveluja käyttäviltä, heidän omaisiltaan ja läheisiltään sekä hyvinvointialueen henkilöstöltä. Lisäksi hyvinvointialueen on koottava tiedot palveluihin käytetyistä taloudellisista voimavaroista sekä henkilöstön määrästä ja koulutuksesta. Tämän velvoitteen täyttämiseksi on ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmaan sisällytetty tällä hetkellä saatavilla oleva palautetieto ja tiedot henkilöstön määristä ammattiryhmittäin ikäihmisten palveluissa.

Ikäihmisten hyvinvointisuunnitelma tuodaan nyt hyvinvointialueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahona toimivan aluehallituksen ensimmäiseen käsittelyyn. Tämän jälkeen suunnitelmaluonnos on tarkoitus lähettää lausuttavaksi hyvinvointialueen lautakunnille, valiokunnalle ja vaikuttamistoimielimille, kunnille sekä muille yhteistyötoimijoille. Riittävän lausuntoajan (lausunnot pyydetään 11.4. mennessä) ja lausuntojen pohjalta suunnitelmaan mahdollisesti tulevien muutosten jälkeen se on tarkoitus tuoda uudelleen aluehallituksen käsittelyyn viimeistään toukokuun alussa ja edelleen aluevaltuuston toukokuun kokouksessa käsiteltäväksi.

(SA-K)

Hyvinvointialuejohtajan päätösesitys

Aluehallitus päättää

1. käydä suunnitelmasta lähetekeskustelun

2. lähettää Ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmaluonnoksen käsiteltäväksi ja lausuttavaksi hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimille (vanhusneuvosto, vammaisneuvosto, nuorisovaltuusto), integraatiovaliokunnalle, lautakunnille sekä Kanta-Hämeen kunnille ja hyvinvointialueen alueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekeville muille julkisille toimijoille, yksityisille yrityksille ja yleishyödyllisille yhteisöille lausuntopyynnön jakelulistan mukaisesti. Lisäksi henkilöstöllä on mahdollisuus kommentoida suunnitelmia Intraan tulevien ohjeiden mukaisesti.

3. tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta kokouksessa.

Päätös

Aluehallitus hyväksyi päätösesityksen.

Toimialajohtaja Jorma Haapanen, kumppanuuspäällikkö Päivi Niiranen ja erityisasiantuntija Tuula Salminen olivat kokouksessa paikalla asiantuntijoina tämän asian käsittelyn aikana.

Täytäntöönpano

Muutoksenhaku

Ei muutoksenhakuoikeutta

Aluehallitus 05.05.2025
11/00.01.02.00/2025

Valmistelija

erityisasiantuntija Tuula Salminen, puh. 050 562 6202,
tuula.salminen@omahame.fi, kumppanuuspäällikkö Päivi Niiranen, puh.
050 349 3149, paivi.niiranen@omahame.fi

Selostus

Kanta-Hämeen alueellinen ikäihmisten hyvinvointisuunnitelma 2025–2028-luonnos, eli osaksi hyvinvointisuunnitelmaa liitettävä vanhuspalvelulain (980/2012) 5 § mukainen suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi, on ollut lausuttavana hyvinvointialueen lakisääteisillä vaikuttamistoimielimillä, integraatiovaliokunnalla ja lautakunnilla. Lisäksi se lähetettiin sekä Kanta-Hämeen kuntien että hyvinvointialueen alueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen lausuttavaksi. Myös henkilöstöllä on ollut mahdollisuus kommentoida suunnitelmaa.

Määräajan puitteissa (11.4.25 mennessä) saatiin lausunto kaikilta vaikuttamistoimielimiltä, integraatiovaliokunnalta ja lautakunnilta. Kunnista hyvinvointisuunnitelmaan ja sen liitteisiin lausuntonsa antoi 6 kuntaa. Lisäksi lausunto saatiin 13:lta hyvinvointialueen alueella toimivalta muulta toimijalta.

Annetuissa lausunnoissa kiteytettiin kauniisti, että ”ikäihmisten hyvinvoinnista puhuttaessa ei puhuta vain palveluista, vaan elämästä” ja että ”olennaista on ikäihmisten oma näkökulma ja heidän tarpeensa” eli se, että ”ihminen saa tarvitsemansa palvelut oikea-aikaisesti”. Monin eri ilmaisin huomiota ja huolta kohdennettiin siihen, tavoittaako tuki ja palvelu oikeasti sitä tarvitsevan henkilön.

Lausunnoissa tuotiin esille useita ikäihmisten palveluja koskevia näkökulmia ja huomioon otettavaksi toivottuja seikkoja. Alueellisessa ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmassa huomio on kiinnitetty yksittäisen ikääntyvän henkilön ja ikäihmisten väestönosan hyvinvointia ja terveyttä edistäviin toimenpiteisiin, joita toteutetaan osana hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia palveluita. Vaikka palvelut ja niiden saatavuus ja saavutettavuus on hyvinvoinnin kannalta olennaista, ei alueellisella ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmalla kuitenkaan ratkaista palveluiden järjestämistä tai linjata niihin liittyviä kysymyksiä. Niin sanotun sote-järjestämislain (612/2021 § 7) mukaisesti hyvinvointialueen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Tässä mielessä niin ikäihmisten hyvinvointisuunnitelma kuin sen luonnoksesta annetut lausunnot toimivat taustoittavana materiaalina palveluja koskevalle päätöksenteolle.

Monissa lausunnoissa tuotiin esille huolta siitä väestönosasta, joka jää digipalvelujen ulkopuolelle, sekä heikommassa ja haavoittuvassa asemassa olevista. Hyvinvointisuunnitelma ja siihen liitettävät asiakirjat ovat kokonaisuus, jossa on pyritty välttämään päällekkäisyyttä. Lähtökohtaisesti suunnitelmien toimenpiteet koskevat myös erityisryhmiä, mikä tulee huomioida toimeenpanossa. Suunnitelmakokonaisuuteen kuuluvassa Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmassa tavoitteina on digiosallisuuden vahvistaminen (sis. viestintä) sekä palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden turvaaminen ja vahvistaminen. Edelleen Rakenteellisen sosiaalityön toteutussuunnitelmassa kehittämiskohteet painottuvat rakenteiden luomiseen ja vahvistamiseen esimerkiksi osallisuuden ja toimintamahdollisuuksien edistämiseksi palvelujärjestelmässä. Em. kokonaisuuden muut suunnitelmat täydentävät siten myös ikäihmisten hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä

tarkoituksenmukaisella tavalla, eikä niitä sen vuoksi ole nostettu enää uudelleen esille tässä yhteydessä. Suunnitelmaluonnoksen sisältämiin toimenpiteisiin esitettiin tehtäväksi lisäyksiä ja tarkennuksia.

Suunnitelmaan on valittu tällä hetkellä painopisteiden ja tavoitteiden kannalta keskeisiä toimenpiteitä. Valitut toimenpiteet on suhteutettu käytettävissä oleviin resursseihin. Näin ollen suunnitelmaan ei ole voitu ottaa mukaan kaikkia havaittuja tarpeita. Niitä voidaan huomioida jatkossa päivittyvissä suunnitelmissa.

Lausunnoissa toivottiin myös konkreettisempia kuvauksia siitä, miten toimien asiat etenevät käytännössä. Kuten aiemmin hyväksytyssä hyvinvointisuunnitelmassa, ei tässäkään suunnitelmassa oteta kantaa tarkemmalla tasolla siihen, miten toimenpiteitä viedään käytäntöön. Hyvinvointisuunnitelmassa ja sen liiteasiakirjoissa esitettyjen toimenpiteiden toimeenpano ja resursointi tulee toteutua osana kaikkien hyvinvointialueen toimialojen työtä. Tämä edellyttää hyvinvointisuunnitelmassa ja sen liitteissä esitettyjen toimenpiteiden huomioimista talouden suunnittelussa ja toimialojen työn johtamisessa. Toimialoilla tehtävän työn tukena työskentelee asiakkuuksien johtamisen tulosalueella hyte- ja osallisuusyksikkö sekä toimialarajat ylittävä hyte-ohjausryhmä. Tarkemmat vastuunjaot ovat osa suunnitelmien toimeenpanoa, jonka edistämisestä vastuuta kantavat osaltaan hyvinvointialueen ja kuntien puitesopimuksen mukaisesti hyte-yhdyspintarakenteen foorumit ja yhteisten palvelujen ja ennaltaehkäisyn työryhmät. Ne ovat keskeisessä roolissa myös toimenpiteiden edelleen konkretisoinnin ja toteutumisen seurannan osalta.

Tiedottaminen ja viestintä sekä niissä koetut puutteet ja kehittämiskohteet nousivat esille useassa lausunnossa. Saavutettavalle ja selkeälle viestinnälle on tarvetta niin asukkaiden kuin kuntien ja muiden yhteistyötoimijoiden joukossa. Hyvinvointialueella käynnistettävistä muutoksista, tehdyistä toimenpiteistä, palveluista ja palveluvaihtoehtoista tiedottamista toivotaan nykyistä enemmän ja monikanavaisesti. Asiakkaiden ohella tiedottamisessa tulisi huomioida omaiset ja läheiset. Samoin esille tuotiin tarvetta tehdä hyvinvointialueen päätöksenteossa näkyväksi, mikä vaikutus asukkaiden ja asiakkaiden äänellä, esimerkiksi heidän asukas- ja asiakaskyselyissä esille tuomillaan ajatuksilla, on lopulta ollut. Nämä odotukset on tarpeen huomioida jatkossa myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä.

Annettujen lausuntojen pohjalta suunnitelmaan on tehty seuraavat korjaukset ja täydennykset:

- lisäys lukuun 3.2 (s. 14): "Hyvinvointialueen ammattilaisilla on myös mahdollisuus tehdä lähete kunnan liikuntaneuvontaan potilasjärjestelmän kautta, johon kuntien liikuntaneuvojilla on rajatut kirjaamisoikeudet. Tämä mahdollistaa sujuvan siirtymän palveluiden välillä ja sen, että liikuntaneuvojalla on nähtävillä asiakkaasta liikuntaneuvonnassa tarvittavat tiedot. Yhteinen järjestelmä mahdollistaa paremmin myös sen, että kunnan liikuntaneuvoja voi konsultoida hyvinvointialueen fysioterapeuttia."
- lisäys lukuun 3.4 (s. 16): "Avosairaanhoito saa tarvittavat konsultaatiot erikoissairaanhoidosta ja muistiasioissa perusterveydenhuollon muistipoliklinikalta. Muistipoliklinikalla tehdään muistiin liittyvät tutkimukset, selvittelyt ja hoidon aloitukset."

- lisäys lukuun 4.1 (s.34): "Oppilaitosten, kuten Hämeen ammattikorkeakoulu (HAMK) ja Ammattiopisto Tavastia, kanssa tehtävää yhteistyötä vahvistetaan ja lisätään sen kautta ammattilaisten osaamista, asukkaille suunnattavaa palveluvalikoimaa sekä mahdollisuuksia uuden henkilöstön rekrytointiin."
- täydennys lukuun 4.2 (s. 36): "Toimijat ovat Hämeenlinna-Vanajan seurakunta, Janakkalan seurakunta, Kotokartano säätiö ja Riihimäen kaupunki sekä Tammelan kunnassa Etsivän senioritoiminnan-hanke."
- täydennys lukuun 6.2 (s. 47) taulukon kohtaan kolme: " Parannamme ikäihmisten osallisuuden ja osallistumisen mahdollisuuksia hyvinvointialueella heidän merkitykselliseksi kokemissaan asioissa (ml. yksinäisyyden kokemuksen vähentämiseen tähtäävä toimet)."
- täydennys lukuun 6.2 (s. 47) taulukon kohtaan kolme (mittari, seuranta): Hyvinvointialueen vanhusneuvoston antama arvio omista osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksistaan ja ikäihmisten osallistumisen mahdollisuuksista
- täydennys lukuun 6.4 (s. 49) taulukon kohtaan kolme (mittari, seuranta: "Kotihoidon arviointi- ja kuntoutusjakson asiakkaille ensikäynnin yhteydessä yksilökohtaisesti toteutetut asiakkaan kotiympäristön arvioinnit (käyntimäärät)"
- täydennys lukuun 6.5 (s. 50): "Rakennamme Muistijälki - aivoterveyttä elämän varrelle ja Ikä iloiten - selvästi eteenpäin hankkeiden kautta konkreettisia työkaluja ja yhteistä työskentelyä ikäihmisten hyvinvoinnin tukemiseksi yhdessä kuntien, järjestöjen, seurakuntien ja oppilaitosten kanssa."
- täydennys lukuun 6.6 (s. 51): "Myös hyvinvointialueen vanhusneuvosto, vammaisneuvosto ja nuorisovaltuusto osallistuvat toimintasäännössä mainitun tehtävänsä mukaisesti hyvinvointialueen toiminnan seurantaan ja arviointiin."
(SA-K)

Hyvinvointialuejohtajan päätösesitys

Aluehallitus päättää esittää aluevaltuustolle, että aluevaltuusto päättää hyväksyä hyvinvointisuunnitelmaan liitettävän Kanta-Hämeen alueellisen ikäihmisten hyvinvointisuunnitelman 2025–2028.

Päätös

Täytäntöönpano

Päätösesitys / aluevaltuusto
Päätösote / erityisasiantuntija Tuula Salminen, asiakkuusjohtaja Heli Aalto

Muutoksenhaku

Ei muutoksenhakuoikeutta